

POSTANOWIENIE Z DNIA 22 STYCZNIA 2010 R.
SNO 98/09

Jeżeli odpowiadający dyscyplinarnie sędzia popełnił za granicą przestępstwo odpowiadające przestępstwu przewidzianemu w art. 222 k.k. z 1969 r., to fakt depenalizacji tego czynu (w prawie karnym obcym i polskim) po prawomocnym zakończeniu postępowania dyscyplinarnego nie stanowi prawnej przyczyny wznowienia postępowania dyscyplinarnego przewidzianej w art. 126 § 2 u.s.p. i art. 540 § 1 pkt 2 k.p.k.

Przewodniczący: sędzia SN Wiesław Kozielowicz.

Sędziowie SN: Mirosław Bączyk (sprawozdawca), Małgorzata Gersdorf.

Sąd Najwyższy – Sąd Dyscyplinarny z udziałem protokolanta na posiedzeniu w sprawie wniosku złożonego przez obrońcę byłego sędziego Sądu Rejonowego o wznowienie postępowania dyscyplinarnego, zakończonego wyrokiem Wyższego Sądu Dyscyplinarnego z dnia 31 marca 1989 r., II WSD (...), utrzymującego w mocy wyrok Wojewódzkiego Sądu Dyscyplinarnego z dnia 29 grudnia 1988 r., SD (...), którym orzeczono wobec b. sędziego Sądu Rejonowego karę dyscyplinarną wydalenia ze służby sędziowskiej,

postanowił: oddalić wniosek.

Uzasadnienie

Skazany, były sędzia Sądu Rejonowego złożył wniosek o wznowienie postępowania dyscyplinarnego, zakończonego prawomocnym wyrokiem Wyższego Sądu Dyscyplinarnego z dnia 31 marca 1989 r., w którym utrzymany został w mocy wyrok Wojewódzkiego Sądu Dyscyplinarnego z dnia 29 grudnia 1988 r. [sygn. akt SD (...)]. Wyrokiem tym sędzia Sądu Rejonowego został skazany na karę wydalenia ze służby sędziowskiej. Kara taka została wymierzona obwinionemu w związku z uznaniem go za winnego popełnienia dwóch przewinień służbowych: **1)** w okresie lipiec – październik 1988 r. sprzedawał na terytorium Bułgarii różne towary i za to został prawomocnie skazany wyrokiem Sądu bułgarskiego z dnia 12 października 1988 r. na karę 6 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania tej kary na 3 lata, karę grzywny w wysokości 500 lewa, przepadek samochodu osobowego i zobowiązano go także do zapłaty kwoty 1.383 lewa stanowiących równowartość sprzedanych towarów (tj. przewinienia służbowego przewidzianego w art. 83 § 1 u.s.p.); **2)** na rozprawie przed Sądem Dyscyplinarnym

pierwszej instancji w dniu 28 października 1988 r. przedstawił trzy zaświadczenia o pobycie w szpitalu Smolen (Bułgaria) w okresie od 25 sierpnia 1988 r. do 23 października jako autentyczne, podczas gdy w rzeczywistości na leczeniu szpitalnym nie przebywał a dokumenty te uzyskał od znajomego Bułgara i są one fałszywe (tj. przewinienia służbowego określonego w art. 83 § 1 u.s.p.). Obwiniony został uniewinniony od zarzucanego mu także przewinienia służbowego, w postaci niepodjęcia od dnia 1 września 1988 r. (po zakończeniu urlopu wypoczynkowego) pracy bez usprawiedliwionego powodu.

Jako podstawę prawną wznowienia postępowania dyscyplinarnego obwiniony wskazał art. 540 § 1 pkt 2 lit. a k.p.k. w zw. z art. 125 i 126 § 3 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. Nr 98, poz. 1970 ze zm., cyt. dalej jako „u.s.p.”), tj. ujawnienie się po wydaniu orzeczenia dyscyplinarnego w 1989 r. nowych faktów i dowodów, nieznanych przedtem Sądowi Dyscyplinarnemu, wskazujących na to, że czyn obwinionego nie stanowił przestępstwa albo czyn jego nie stanowił przestępstwa lub nie podlegał karze. Skarżący wywodził, że nowymi faktami w rozumieniu powołanego przepisu art. 540 § 1 pkt 2 lit. a k.p.k. „są fakty depenalizacji – tak w prawie polskim, jak i prawie bułgarskim – czynów, za które obwiniony (...) został skazany w Bułgarii”. Ponadto nowymi faktami i dowodami w rozumieniu tego przepisu są:

1) tłumaczenia tłumacza przysięgłego trzech zaświadczeń lekarskich wydanych obwinionemu w Bułgarii w dniach: 25 sierpnia 1988 r., 14 października 1988 r. i 23 października 1988 r.; 2) zaświadczenie lekarskie z dnia 29 marca 1989 r., stwierdzające fakt leczenia się obwinionego z powodu depresji reaktywnej; 3) zaświadczenie lekarskie z dnia 15 maja 2006 r., dokumentujące depresję obwinionego w okresie postępowania dyscyplinarnego; 4) oświadczenie pisemne M. K. z dnia 25 maja 2009 r. oraz dowód z przesłuchania tej osoby jako świadka w toku postępowania o wznowienie.

Obrońca b. sędziego Sądu Rejonowego wnosił o przeprowadzenie dowodów z przedstawionych 6 dokumentów, z przesłuchania świadka M. K. i ostatecznie o umorzenie postępowania dyscyplinarnego wobec obwinionego na podstawie art. 108 § 2 u.s.p. w zw. z art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k., ze względu na przedawnienie karalności czynów, za które został on prawomocnie skazany orzeczeniem dyscyplinarnym.

Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego w piśmie z dnia 6 stycznia 2010 r. poparł wniosek obrońcy b. sędziego Sądu Rejonowego o wznowienie postępowania dyscyplinarnego i uznał, że wystąpiły prawne podstawy takiego wznowienia.

Sąd Najwyższy – Sąd Dyscyplinarny zważył, co następuje:

1. Wznowienie postępowania dyscyplinarnego stanowi szczególny środek kontroli prawomocnych wyroków zapadłych w toku tego postępowania, przy czym z

wnioskiem o wznowienie może wystąpić także skazany sędzia (art. 126 § 3 u.s.p.). Wznowienie postępowania na korzyść skazanego może nastąpić wówczas, jeżeli „wyjdą na jaw nowe okoliczności lub dowody, które mogłyby uzasadniać uniewinnienie lub wymierzenie kary łagodniejszej” (podstawa – propter nova). W literaturze i orzecznictwie Sądu Najwyższego także przyjmuje się, że z racji bardzo ogólnego określenia wspomnianej podstawy wznowienia postępowania dyscyplinarnego w art. 126 § 2 u.s.p., przydatne może być jej prawne uściślenie przewidziane w art. 540 § 1 pkt 2 k.p.k. (*verba legis*: „po wydaniu orzeczenia ujawnią się nowe fakty i dowody nieznanе przedtem sądowi”). Oznacza to, że postępowanie dyscyplinarne może być wznowione na korzyść skazanego (obwinionego) sędziego i na podstawie jego wniosku, gdy po wydaniu prawomocnego orzeczenia dyscyplinarnego ujawnią się nowe okoliczności lub dowody nieznanе wcześniej orzekającemu sądowi dyscyplinarnemu. Nie ma znaczenia to, czy nowe okoliczności lub fakty powstały przed wydaniem orzeczenia (art. 126 § 2 u.s.p. i art. 540 § 1 pkt 2 k.p.k.). Ujawnienie nowych faktów i dowodów musi mieć wpływ na treść rozstrzygnięcia sądu dyscyplinarnego w tym sensie, że mogłyby one uzasadniać uniewinnienie skazanego sędziego lub wymierzenie mu łagodniejszej kary dyscyplinarnej (art. 126 § 2 *in fine* u.s.p.).

2. Zasadnicze znaczenie przy rozpatrywaniu złożonego wniosku o wznowienie postępowania ma stwierdzenie, czy wskazane w nim ustawowe podstawy wznowienia istotnie wystąpiły i zostały odpowiednio wykazane.

W sensie przedmiotowym wniosek o wznowienie odnosi się do dwóch przewinień służbowych (dyscyplinarnych) wskazanych w prawomocnym wyroku dyscyplinarnym z dnia 31 marca 1989 r., tj. do popełnienia przestępstwa na terytorium Bułgarii jesienią 1988 r. (odpowiadającego przestępstwu określönemu w art. 222 k.k. z 1969 r.) i do przedstawienia w toczącym się postępowaniu dyscyplinarnym trzech zaświadczeń o pobycie obwinionego w szpitalu bułgarskim jako autentycznych, gdy w rzeczywistości na leczeniu szpitalnym skazany sędzia nie przebywał, a te fałszywe zaświadczenia uzyskał od znajomego Bułgara (przestępstwo określönе w art. 265 § 1 k.k. z 1969 r.).

Według wnioskodawcy, jako nowe fakty należałoby uznać dołączone do wniosku o wznowienie trzy tłumaczenia zaświadczeń lekarskich z języka bułgarskiego, dwa zaświadczenia lekarskie potwierdzające fakt, że skazany sędzia leczył się z powodu depresji w czasie trwania postępowania dyscyplinarnego oraz oświadczenie pisemne z dnia 25 maja 2009 r. M. K., który – przesłuchany jako świadek – wyjaśniłby szczegółowo elementy stanu faktycznego sprawy, mające decydujące znaczenie nie tylko przy ustaleniu istnienia lub nieistnienia w czynach b. sędziego Sądu Rejonowego znamion czynów zabronionych, a także naświetliłby szeroko tło zdarzeń, w których skazany brał udział. Nowy fakt to także – zdaniem

wnioskodawcy – dokonana depenalizacja (w prawie bułgarskim i polskim) czynu, za który b. sędzia został skazany w Bułgarii. Wnioskodawca stara się także wykazać istnienie – jak to określił – autonomicznej podstawy uwzględnienia wniosku o wznowienie postępowania dyscyplinarnego, przewidzianej w art. 542 § 3 k.p.k. w zw. z art. 79 § 1 pkt 3 i § 2 k.p.k. (s. 7 wniosku).

3. Zgodnie z art. 542 § 3 k.p.k., postępowanie wznawia się z urzędu tylko w razie ujawnienia uchybień wymienionych w art. 439 § 1 k.p.k., przy czym wznowienie postępowania m.in. z powodów określonych w pkt. 10 tego przepisu (brak obrońcy obligatoryjnego, gdy zachodziła uzasadniona wątpliwość co do poczytalności obwinionego, art. 79 § 1 pkt 3 k.p.k.) może nastąpić tylko na korzyść obwinionego (oskarżonego). W orzecznictwie trafnie uznano, że przepis art. 542 § 3 k.p.k. nie ma jednak zastosowania w przypadku wznawiania postępowania na wniosek obwinionego (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2009 r., V KZ 31/09, OSNKW 2009, z. 10, poz. 90; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 marca 2008 r., III KO 76/07, nieopubl.). Skoro reguła wyrażona w art. 542 § 3 k.p.k. w zw. z art. 128 u.s.p. ma zastosowanie także w postępowaniu dyscyplinarnym, to przepis ten nie może tworzyć także tzw. autonomicznej (dodatkowej) podstawy wznowienia postępowania dyscyplinarnego, gdy z wnioskiem o wznowienie występuje skazany sędzia.

4. Obwiniony został skazany prawomocnie przez bułgarski sąd karny za popełnienie jesienią 1988 r. na terytorium Bułgarii przestępstwa opisanego w obowiązującym wówczas w tym kraju art. 233 ust. 1 k.k. [odsprzedaż lub sprzedaż kupionych przedmiotów bez zezwolenia; s. 2 akt, sygn. SD (...)]. Przestępstwo to odpowiadało przestępstwu przewidzianemu w art. 222 k.k. z 1969 r., przy czym przepis ten uchylony został dopiero w dniu 1 września 1998 r. w związku z wejściem w życie nowego k.k. z 1997 r. Obowiązywał on także jeszcze po wejściu w życie ustawy z dnia 23 grudnia 1988 r. o działalności gospodarczej (Dz. U. Nr 41, poz. 324). Istniały zatem wystarczające podstawy do przypisania skazanemu sędziemu przewinienia służbowego w świetle obowiązującego w tym czasie art. 83 § 1 u.s.p. Podstawowe bowiem znaczenie miał stan prawny obowiązujący w chwili dokonania czynu (jesień 1988 r.), a nie fakt późniejszej depenalizacji m.in. w prawie polskim wspomnianego czynu. Skazany nie przedstawił ponadto żadnego dowodu świadczącego o uchyleniu lub innej korzystnej dla niego zmianie orzeczenia bułgarskiego sądu karnego z dnia 12 października 1988 r. Nie twierdził nawet, że podjął stosowne, określone w prawie karnym bułgarskim środki prawne zmierzające do weryfikacji tego orzeczenia, mimo stale podtrzymywanego, aż do chwili obecnej, stanowiska o bezpodstawnym skazaniu go w Bułgarii. Co więcej, skazany nie przedstawił nawet uzasadnienia skazującego go orzeczenia karnego.

W tej sytuacji nie sposób przyjmować, że depenalizacja czynu określonego w art. 233 ust. 1 bułgarskiego k.k. (odpowiednika art. 222 k.k. z 1969 r.) mogła w ogóle stanowić – jako „nowy fakt” – prawną podstawę wznowienia postępowania dyscyplinarnego, przewidzianą w art. 126 § 2 u.s.p. w zw. z art. 540 § 1 pkt 2 k.p.k. Nie sposób też zakładać, że sugerowane zeznania świadka, złożone po upływie 20 lat w chwili skazania, mogłyby w ogóle doprowadzić – jak wywodzi wnioskodawca – do wykazania „nieistnienia w czynie b. sędziego Sądu Rejonowego ustawowych znamion czynu zabronionego”.

5. Przedstawione zaświadczenia lekarskie (z 1989 r. i 2006 r.) dokumentują fakt istnienia u skazanego stanu depresji (reaktywnej) w toku postępowania dyscyplinarnego. W zaświadczeniach tych nie wspomina się natomiast o jakiejś postaci „załamania nerwowego”, na które powołano się w uzasadnieniu wniosku (s. 8). Według wnioskodawcy, nie był on w stanie samodzielnie prowadzić swojej obrony, a brak racjonalizmu, niezdarność i nieporadność w prowadzeniu tej obrony „winno było budzić zdziwienie, a w konsekwencji – stosowną reakcję Sądów Dyscyplinarnych”, skoro skazany występował bez obrońcy. W piśmie Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego z dnia 6 stycznia 2010 r., popierającego wniosek o wznowienie postępowania, sugeruje się to, że wspomniane zaświadczenia lekarskie uzasadniają wątpliwości co do stanu poczytalności obwinionego sędziego nawet „w czasie popełnienia zarzuconych mu przewinień dyscyplinarnych” (s. 2 pisma Rzecznika).

Rzecz jasna, przy rozpoznaniu wniosku o wznowienie postępowania należy brać pod uwagę tylko podstawy prawne wznowienia postępowania przedstawione w treści wniosku.

Do kategorii nowych okoliczności i dowodów w rozumieniu art. 126 § 2 u.s.p. w zw. z art. 540 § 1 pkt 2 k.p.k. mogą należeć także okoliczności i dowody wskazujące na powstanie uzasadnionych wątpliwości co do stanu poczytalności obwinionego (skazanego) sędziego i ujawniające się w toku postępowania dyscyplinarnego. Przedstawione przez skazanego zaświadczenia lekarskie o jego depresji w okresie tego postępowania (z 1989 r. i 2006 r.) nie wskazują na to, czy i w jakim stopniu stwierdzony stan depresji obwinionego wpływał lub mógł wpływać na jego sprawność psychofizyczną, psychiczną i intelektualną w tym okresie. Podjęty w toku postępowania dyscyplinarnego sposób obrony (m.in. reakcje na przebieg postępowania, zwłaszcza – na przedstawione mu kolejne zarzuty, treść złożonego osobiście odwołania) mogły prowadzić do wniosku, iż – wbrew sugestiom wnioskodawcy – obwiniony sędzia prowadził samodzielnie przemyślaną koncepcyjnie i racjonalną jednak – z jego punktu widzenia – obronę w tym postępowaniu. Cierpiąc – jak wywodził – stany depresyjne, nie zdecydował się na pomoc obrońcy, zwłaszcza w postępowaniu odwoławczym w celu zweryfikowania (jak stwierdził w odwołaniu) „drakońskiej kary” wymierzonej mu przez Sąd pierwszej instancji. Obwinionemu

zarzucono początkowo popełnienie trzech przewinień służbowych i ostatecznie uniewinniono go jedynie od zarzutu niepodjęcia pracy (czynności służbowych) po powrocie z urlopu wypoczynkowego. Czym innym jest kwestia racjonalności podjętej samodzielnie obrony prawnej, a czym innym – sama efektywność takiej obrony w zakresie wszystkich zarzucanych mu czynów.

W konsekwencji należy stwierdzić, że przedstawione we wniosku zaświadczenia lekarskie (dokument nr 4 i nr 5) nie mogły stanowić dostatecznej podstawy prawnej wznowienia postępowania dyscyplinarnego w rozumieniu art. 126 § 2 u.s.p. w zw. z art. 540 § 1 pkt 2 k.p.k., ponieważ – ujawnione wprawdzie po zakończeniu postępowania dyscyplinarnego – nie miały one jednak wystarczającego waloru mogącego uzasadniać uniewinnienie obwinionego sędziego lub wymierzenie mu łagodniejszej kary dyscyplinarnej (art. 126 § 2 *in fine* u.s.p.).

6. Przyjęty przez skazanego sposób obrony w postępowaniu dyscyplinarnym doprowadził ostatecznie do przedstawienia mu zarzutu czynu popełnionego w toku tego postępowania i opisanego w pkt. III wyroku Wyższego Sądu Dyscyplinarnego z dnia 31 marca 1989 r. Obwiniony przedłożył bowiem Sądowi trzy zaświadczenia medyczne w języku bułgarskim, które miały potwierdzać fakt jego hospitalizacji w Bułgarii (w związku z zarzutem niepodjęcia pracy po ukończeniu urlopu wypoczynkowego), a następnie w toku rozprawy oświadczył, że zaświadczenia te „uzyskał od jednego Bułgara” i „są one nieprawdziwe” (protokół rozprawy z dnia 9 grudnia 1988, s. 3). W treści odwołania obwiniony natomiast stwierdził, że zaświadczenia lekarskie w Bułgarii zostały wystawione przez lekarza „na właściwym blankiecie” i świadczyły one o korzystaniu z pomocy medycznej, niedokonywanej jednak w ramach leczenia szpitalnego.

Jeżeli zatem obecnie we wniosku o wznowienie postępowania jako jego podstawę (*de novis*), wskazuje się brak tłumaczenia wspomnianych zaświadczeń z języka bułgarskiego na język polski i eksponuje się to, że potwierdzają one fakt leczenia i choroby obwinionego w Bułgarii, a nie fakt jego hospitalizacji w tym kraju, to należy zauważyć, iż tak skonstruowana podstawa wznowienia nie mieści się jednak w regule wyrażonej w art. 126 § 2 u.s.p. w zw. z art. 540 § 1 pkt 2 k.p.k. z dwóch powodów. Po pierwsze, zaświadczenia oryginalne znajdowały się w aktach postępowania i zostały tam złożone na żądanie Sądu. Po drugie, w różnych stadiach postępowania dyscyplinarnego omawiane dokumenty miały służyć – zgodnie z przyjętą linią obrony – wykazywaniu różnych faktów: najpierw usprawiedliwieniu nieobecności w pracy po urlopie wypoczynkowym, a potem – pozaszpitalnemu leczeniu obwinionego w Bułgarii (s. 7 – 8 odwołania). Ten drugi fakt (podniesiony wcześniej przez obwinionego) nie był zatem nieznanym Sądom Dyscyplinarnym w toku postępowania przy ferowaniu ostatecznego rozstrzygnięcia. Świadczy o tym szerszy

wywód zawarty w uzasadnieniu wyroku Sądu Dyscyplinarnego drugiej instancji [(s. 7, k. 82 akt, sygn. II WSD (...)].

7. Wyrażone stanowisko Rzecznika Dyscyplinarnego mogłoby, oczywiście, służyć wznowieniu lub rozszerzeniu argumentacji zawartej we wniosku o wznowieniu, zmierzającej do wykazania istnienia jego ustawowych podstaw (propter nova). Temu celowi nie może służyć jednak stanowisko Zastępcy Rzecznika zawarte w piśmie z dnia 6 stycznia 2010 r. (por. pkt 5 uzasadnienia tego wyroku). Co więcej, nieporozumieniem jest eksponowanie wskazanych w tym piśmie „naruszeń procesowych w toku postępowania”, ponieważ mogły być one podnoszone przecież, np. w rewizji nadzwyczajnej przysługującej wówczas od prawomocnych orzeczeń sądów dyscyplinarnych.

Z przedstawionych względów Sąd Najwyższy – Sąd Dyscyplinarny oddalił wniosek o wznowienie postępowania dyscyplinarnego jako nieuzasadniony (art. 547 § 1 k.p.k. w zw. z art. 128 u.s.p.).